

MISTRZ WŁADYSŁAW
PYTLASIŃSKI
(1863-1933)

JAROSŁAW DROZD

MISTRZ WŁADYSŁAW PYTLASIŃSKI

(1863–1933)

ZAPAŚNIK

TRENER

DZIAŁACZ

ARTYSTA

POLICJANT

Recenzent

Dr hab. Artur Pasko, prof. UwB

Redaktor Wydawnictwa

Michał Staniszewski

Projekt okładki i stron tytułowych

Jan Rutka

Ilustracja na okładce

Plakat przedstawiający portret Władysława Pytlańskiego, ok. 1899–1900 r.
(ze zbiorów Christiana Gaildrauda)

Skład i łamanie

Maksymilian Biniakiewicz

Publikacja sfinansowana ze środków Prorektora ds. Badań Naukowych
Uniwersytetu Gdańskiego w ramach Programu Humanistyki Gdańskiej
oraz Wydziału Historycznego Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-678-4

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot

tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206

e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl

wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: wydawnictwo.ug.edu.pl/sklep/

Druk i oprawa

Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego

ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot

tel. +48 58 523 14 49

Spis treści

Wstęp	9
Rozdział 1. Pionierzy atletyki i zapasów w Europie i na ziemiach polskich w XIX wieku	27
1.1. Rozwój sportu zapaśniczego w Europie do końca XIX wieku	27
1.2. Jordaki Kuparenko i krwawe tradycje „Hecy”	50
1.3. „Niesamowity” Signor Colpi i „Herkules Północny” Carl Franke	57
1.4. „Herkules z Innsbrucku” Karl Rappo	60
1.5. Jean-François Lebesnier i Alois Teodorovich	70
1.6. „Niezrównany” zapaśnik Jean Dupuis	74
1.7. Franciszek Baron, Heinrich Krosso i Alexander Krembser	83
1.8. François Rappo i jego teatry w Warszawie	85
1.9. Zapasy w Salonie Jeana Lüttgensa	93
1.10. „Król kul” John Holtum	99
1.11. Obieżyświat Jean Doublier i mistrz świata André Christol	102
1.12. Cyrk Ciniselli w Warszawie	112
1.13. Emil Voss i Carl Abs – najsilniejsi ludzie w Europie z wizytą w Warszawie	119
1.14. „Bracia Rasso” i kłown-zapaśnik Walter	126
Rozdział 2. Sportowa edukacja Pytłasińskiego (1863–1894)	136
2.1. Dzieciństwo i młodość	136
2.2. Pobyt w Szwajcarii	146
2.3. Paryskie doświadczenia	158
2.4. Zakład gimnastyczny Walentego Pieńkowskiego	169
2.5. Niepokonany i inspirujący Emil Voss	177
2.6. Maratony zapaśnicze z Adrianem Balissatem	187
2.7. „Braterska” współpraca z Emilem Vossem	193
2.8. Państwo Pytłasińscy	197
2.9. Niepokonany Polak	205
2.10. W łódzkim i petersburskim Cyrku Ciniselli	220

Rozdział 3. Droga na mistrzowski szczyt (1895–1899)	239
3.1. Gorzki smak porażki z Ernstem Roeberem.	239
3.2. Rehabilitacja w Petersburgu i w Rostowie nad Donem	252
3.3. Edukacja u dr. Władysława Krajewskiego w Petersburgu	260
3.4. Najlepszy zapaśnik w Rosji	274
3.5. Pierwsze rywalizacje z Paulem Ponsem	295
3.6. Promotor sportu i wizjoner – Aleksander Luceński	308
3.7. „Wszechświatowy” turniej zapaśniczy w Paryżu	314
3.8. Pojedynek o mistrzostwo świata	322
3.9. Wielka Nagroda Paryża	329
Rozdział 4. Mistrz Pytłasiński (1900–1904)	346
4.1. Rozwój zapasów francuskich w Petersburgu	346
4.2. Mistrz Moskwy	352
4.3. Triumfalny powrót nad Sekwanę.	359
4.4. Upadek z nieba do piekła	368
4.5. „Straszlivi Turcy”	377
4.6. Pierwszy turniej zawodowych zapaśników w Warszawie	383
4.7. Niepowodzenia na turniejach w Berlinie i Wiedniu	393
4.8. Blask Paryża. Triumf w stylu wolnym.	411
4.9. Kontrowersje III MŚ i turnieje w latach 1901–1904	420
4.10. Śmierć dr. Władysława Krajewskiego	431
4.11. Mentor Stanisława „Zbyszka” Cyganiewicza.	434
Rozdział 5. Schyłek kariery (1905–1909)	449
5.1. Powrót na zapaśniczą arenę	449
5.2. Lato mistrzów w Petersburgu	463
5.3. „Zbyszko” Cyganiewicz zawodowym mistrzem świata	474
5.4. „Wujek Wania” ponownie w Warszawie	485
5.5. Jak funkcjonowały zapaśnicze trupy	492
5.6. Ostatnie wielkie turnieje „Pytłasa”. Rosjanin czy Polak?	501
5.7. Z Cyrkiem K. Lipóta we Lwowie.	510
5.8. Przeprowadzka do Odessy	517
5.9. Międzynarodowe turnieje zapaśniczek	524
Rozdział 6. W nowych rolach (1909–1933)	534
6.1. Wystawa Rolniczo-Przemysłowa w Częstochowie	534
6.2. Sportowa i społeczna działalność w Łodzi	537
6.3. Komisarz Policji Państwowej	550
6.4. Polskie Towarzystwo Atletyczne	558
6.5. Wśród „ojców założycieli” polskiego boksu	566
6.6. Polski Związek Atletyczny	573
6.7. Aktor i społecznik	584
6.8. Turnieje zawodowych zapaśników w II RP (1920–1927)	589
6.9. Patronat nad zawodowymi zapasami (1928–1932)	598
6.10. Wielkie jubileusze	608
6.11. Śmierć i testament	614

Zakończenie	624
Aneks	672
Bibliografia	723
A. Źródła	723
B. Opracowania.....	738
C. Źródła internetowe.....	753
Wykaz skrótów	755
Spis ilustracji	758

